

KARACABEY HARASI TÜRK MERİNOS KOYUNLARINDA YAPAĞI VERİMİ, ÖNEMLİ BEDEN ÖLÇÜLERİ VE DÖL VERİMİ ÜZERİNDE İNCELEMELER

Selahattin Batu*   Emin Arıtürk**   Mehmet Örkiz***

G i r i Ő

Son senelerde gittikçe gelişen yünlü sanayimizin ince yapağı ihtiyacı yıldan yıla artmaktadır. Memleketin kumaş yapımına elverişli yapağıya olan isteğı ve bu yönde dış memleketlere giden dövizin tasarrufu gayesi ile bunun mutlaka yurt içinde temini zarureti anlaşılmıştır. Bu ihtiyaç ilk defa 1841 yılında Osmanlı devleti zamanında hissedilmiştir. Cumhuriyetten sonra 1934 senesinde Almanya'dan et-yapağı merinos koyunları ithal edilmiş Karacabey Harasında saf yetiştirilmeğe ve kıvırcık koyunlarımızla melezlenmeğe başlanmıştır. Bu melezler 4 ncü kuşaktan sonra bütün kendine has özelliklerini yavrularına geçiren et randumanı bakımından kıvırcıktan üstün, kıvırcığa yakın süt veren, yemden istifade kabiliyeti yüksek, mahrumiyet ve hastalıklara dayanıklı bir tip meydana gelmiştir. Türk merinosu adı verilen bu koyun tipi günden güne yetiştiricilere intikal ederek yayılmağa başlamıştır.

Araştırma, Karacabey Harasında yetiştirilmekte olan bu koyunların yapağı verimlerini, bazı önemli beden ölçülerini, canlı ağırlık, doğum ağırlığı ve döl verimlerini tesbit etmek amacı ile ele alınmıştır.

Araştırmamızda müşahede edilen, canlı ağırlık ölçülerindeki gerilemeyi önemli bir nokta olarak belirtmek isteriz. Daha önceden Hara koyunculuk şubesinde çalışan yetkililerin ifadelerine göre, bu durum, 2 yaşından yukarı merinos koyunlarının yetiştirilmekte olduğı Çatalçeşme ve Gerdeme meralarının zayıf oluşundan ileri gelmektedir. Kanaatımıza göre, canlı ağırlıktaki bu gerilemede

* A.Ü. Veteriner Fakültesi Zootečni Kürsüsü Profesörü, Ankara -Türkiye.

** A.Ü. Veteriner Fakültesi Zootečni Kürsüsü Profesörü, Ankara-Türkiye.

*** Aynı Kürsüde Uzman Adayı Vet. Hek.

daha başka faktörlerinde rol oynayacağı tabii olduğundan, bu hususun Hara ilgilileri tarafından üzerinde durularak gerçeğin ortaya konulmasında bu sürünün akibeti bakımından fayda mülâhaza etmekteyiz. Az sayıya dayanarak ortaya çıkan bu durumun Haradaki adı geçen mevcut sürülerde olup olmadığını ortaya koymak için geniş çapta bir araştırma plân ve projesinin ele alınıp konunun üzerinde önemle durulmasını belirtmek isteriz. Zira bu husus, Hara koyunculüğünün üzerinde karar verme bakımından faydalı olabileceği gibi yetiştiricilik yönünden de eksikliklerin tesbiti, gelecek için alınması gereken tedbirlerde hatayı azaltacağından bu noktaya ne kadar önem verilirse o kadar faydalı olacağı kanısındayız.

Türk merinos koyunları üzerinde birçok araştırmacılar çeşitli yönlerden incelemelerde bulunmuşlardır.

Terril ve Hazel ¹³ tarafından koyun verimleri üzerinde yapılan bir araştırmada, yapağı veriminde genler tarafından determine ve realize edilen kısmın % 30, genler tarafından determine ve fakat çevre şartları tarafından realize edilen kısmın % 70 ini teşkil ettiğini tesbit etmişlerdir.

Bulçum, H. ⁷ Karacabey Harası saf kan ve yarım kan merinoslarında yapağı inceliği ve mukavemetine ait araştırmasında, yarımkanlarda yapağıda elyaf inceliğini 22,6 mikron olarak bildirmiştir.

Üstünel, D. ve Kutsal A. ¹⁴ Karacabey Harası koyunculüğünde yapağı verimi, üzerine yaptıkları araştırmada, Jenerasyon ve yaş durumu nazarı itibare alınmadan ortalama yapağı verimini $2,9 \pm 0,13$ kg. olarak bulmuşlardır.

Kutsal A. ve Bilgin S. ¹⁰ Bandırma Merinos Çiftliğinde yetiştirilen yarımkan merinoslarda yapağı verimi, canlı ağırlık ve kuzuların inkişafı üzerine yaptıkları araştırmada, yaş durumu nazarı itibare alınmadan ortalama yapağı verimini: 3,026 Kg. Dişi koyunlarda doğum ağırlığını: $4,2 \pm 0,09$ Kg, olarak tesbit etmişlerdir.

Şahinkaya R. ¹¹ Türkiye'nin Bursa, Balıkesir, Çanakkale saf ve muhtelif kan dereceli merinos x kıvrıkcık melezlerinde vücut ölçüleri ve yapağı özelliklerine ait araştırmasında Beden uzunluğunu $71,79 \pm 0,52$ Cm. Cidago yüksekliğini $68,37 \pm 0,52$ Cm. Göğüs çevresini $95,16 \pm 1,55$ Cm. olarak bulmuş, ayrıca canlı ağırlığı $50,46 \pm 0,32$ Kg. Kirli gömlek ağırlığını 2,749 Kg., Yapağı inceliğini $22,7 \pm 0,354$ Mikron olarak bildirmiştir.

Batu S. ³ Koyunculüğün Esasları adlı eserinde, Türk merinos koyunlarının kuzu doğum ağırlığı 2,5 - 3,5 Kg. arasında ikizlik nisbetinin % 20-30 a kadar çıkabileceğini belirtmiştir.

Batu S. ve arkadaşları ⁶ Bandırma Merinos Çiftliğindeki koyunlar üzerinde yaptıkları araştırmada: İkililik nisbetini 1960 da % 8,0 1961 de % 12,1 1962 de % 19,1 1963 te % 12,6 olarak, Gebelik nisbetini (1954 - 1962) % 84,4 kirli yapağı verimini 1954 - 1963 yılları vasatısı olarak 2959,4 gram, 1959-1961 yılları canlı ağırlık ortalamasınının 47,18 Kğ. olduğunu ancak bu yıllarda meraların çok kötü ve verilen yemlerin yetersiz olduğunu zikretmektedirler.

Materyal ve Metot

Bu araştırmanın materyalini, Karacabey Harasında yetiştirilen Türk merinos koyunları teşkil etmiştir.

Araştırma Harada ki bu koyun sürülerinden ihtimali örnekleme esaslarına göre çekilen örnekler üzerinde; yapağı verimleri, canlı ağırlık, önemli beden ölçüleri biostatistik metotlarla işlenmiştir. Döl verimi mevcut bütün koyunlar üzerinden nisbet tayini suretiyle yapılmıştır. Yapağı verimleri, doğum ağırlıkları ve döl verimine ait materyal hara kayıtlarından çıkarılmıştır. Yapağı vasıfları; bu koyunlara ait omuz, kaburga, but yapağı numunelerinin Bursa Veteriner Bölge Yapağı Laboratuvarında 1964 - 1965 senelerinde yıllık lüle uzunlukları ve elyaf kuturlarına ait analiz neticelerinden istifade edilerek bulunmuştur. Yapağı verimleri, beden ölçüleri ve ağırlıkların tesbitinde kullanılan varyantlar azdır. Sebebi: Aynı çevre şartlarında yetiştirilen mevcut Rambouillet koyunları ile bunların çeşitli yönlerden mukayesesini yapabilmek için Rambouillet koyunların yaş, cins ve mevcuduna göre Türk merinos koyun sürüsünden örnekler yapmak suretiyle varyant seçimi mecburiyetinden ileri gelmiştir.

Sonuç ve Tartışma

1. Yapağı verimi:

Türk merinos koyunlarında 1960-1965 yıllarına ait kirliyapağı verimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TTablo: 1. Karacabey Harası Türk Merinos Koyunlarında Yıllık Yapağı Verimi. (1960-1965)

Yıllar	n	$\bar{X}$	$\pm Sx$	$\pm S$	% V	t	Min.	Mak.
1960	45	3.54	0.07	0.45	12.77	52.8	2.42	4.36
1961	26	3.07	0.09	0.49	16.12	31.6	2.25	4.60
1962	51	3.15	0.08	0.60	19.06	37.5	1.60	4.80
1963	47	3.37	0.09	0.65	19.25	35.9	2.25	4.65
1964	45	3.22	0.07	0.45	13.85	48.8	2.50	4.30
1965	34	3.73	0.11	0.66	17.66	33.01	2.60	5.10
VASATI		3.35	0.08					

Bu tabloda 1960-1963 yılı verimleri sıra ile 3,4,5,6 yaşlı koyunların 1964 ve 1965 yılı verimleri ise 2 ve 3 yaşlı koyunların yıllık yapağı verimlerine tekabül etmektedir. Seneler arası verim ortalamalarındaki farklılıklar seneden seneye iklim şartlarının değişik oluşu ve yaş farkından ileri gelmiştir. Meraların iyi gelişemediği dolayısıyla koyunların yeteri kadar meralandırılmadıkları 1964 yılı yapağı veriminde hayvanların genç olmasından bir artma beklenirken aksine az nisbette bir düşme görülmüştür. Meraların zayıflığı dolayısıyla, koyunlara harada her ne kadar kesif yem verilmişse de bu, mera kadar yapağı verimine tesir etmemektedir. (10) Terril ve Hazel (13) in bildirdiklerine göre yapağı veriminde, genler tarafından determine ve realize edilen kısmın % 30, genler tarafından determine ve fakat çevre şartları tarafından realize edilen kısmın % 70 ini teşkil ettiği bildirilmektedir. İşte çevre şartlarının bu büyük etkisi dolayısıyla ki 1935 ten beri sürüde yapılan seleksiyonun tesiri yapağı veriminde ileri derecede kendini gösterememiştir. *Bu durum Türk merinos koyunlarında yapağı miktarını artırmak için seleksiyondan ziyade çevre şartları bilhassa meraların islahı üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir.*

1. No. lu tablonun tetkikinde görüldüğü gibi kaçınılmaz hata ortalamaları oldukça küçük bulunmuş $\pm 4 S_{\bar{x}}$ sınırları dışında varyanta rastlanmamıştır. Bulunan yıllık ortalamaların % 1 ve % 5 lik güven ölçüleri (t) tablosuna göre biometrik olarak çok önemli bulunmuştur.

Türk merinos koyunlarında vasati yapağı verimi, Kutsal A. ve Bilgin S. ¹⁰ ye göre $3,026 \pm 0,7$ kg. olarak Üstünel D. ve Kutsal A. ¹⁴ ya göre $2,9 \pm 0,13$ kg. olarak, Şahinkaya R. ye ¹¹ göre $2,749$ Kğ. olarak bildirilmiştir. Batu S. ve arkadaşları ⁶ 1954 - 1963 yılları kirli yapağı verim ortalamasını $2,959$ Kğ. bulmuşlar ancak 1954, 1955, 1956 senelerinde meraların çok zayıf olmasından bu yıllara ait verimlerin çok düşük olduğunu zikretmişlerdir. Bu üç yıl hariç tutulursa 1957-1963 yılları kirli yapağı verim ortalaması: $3,264$ Kğ. bulunmaktadır.

Bu araştırmada yıllık Kirli yapağı verim ortalaması: $3,35 \pm 0,09$ Kğ. olarak tesbit edilmiştir. Bu hususta Batu S. ve arkadaşları ⁶ ile Kutsal A. ve Bilgin S. ¹⁰ nin bulguları arasında önemli bir fark tesbit edilememiştir. Ancak Şahinkaya R. ¹¹ nin ortaya koyduğu miktar bu araştırmada tesbit edileden düşük bulunmuştur.

2. Yapağı inceliği ve lüle uzunluğu

Türk merinos koyunu yapağı vasıflarının tesbitinde, Bursa Veteriner Bölge Yapağı Laboratuvarı kayıtlarından istifade edilmiş-

tir. Burada 1964-1965 yıllarına ait numuneler üzerinde elyaf kutru ve yıllık lüle uzunluğu analizleri yapılmış olduğundan araştırmada bu iki vasıf için tesbit edilen veriler bioistatistik metotlarla işlenerek ortalama değerler 2 No. 1 u tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 2. Karacabey Harası Türk Merinos Koyunlarında Yıllık Lüle Uzunluğu ve Elyaf Kutru (1964-1965)

Yıllar	Ölçüler	Yıllık Lüle Uzunluğu (Cm.)	Elyaf Kutru (Mikron)
1964	$\frac{n}{\bar{X}}$	45	45
	$\pm S_{\bar{X}}$	6.9 0.125	23.8 0.315
1965	$\frac{n}{\bar{X}}$	34	34
	$\pm S_{\bar{X}}$	7.9 0.145	23.6 0.307
VASATI	$\frac{\bar{X}}{S_{\bar{X}}}$	7.4 0.135	23.49 0.311

Tablonun tetkikinde, her iki yıla ait elyaf kuturlarında bir değişiklik olmamıştır. 1964 yılı vasatısı 23.8 ± 0.315 mikron, 1965 yılı vasatısı 23.6 ± 0.307 mikrondur. 1964 yılı meraların zayıf oluşu yıllık lüle uzunluklarında önemli derecede etki etmiştir. Bu yıla ait yıllık lüle uzunluğu vasatısı 6.9 ± 0.125 Cm. 1965 senesinde 7.9 ± 0.145 Cm. olarak bulunmuştur.

Bu hususta, Batu S. ve Özcan K. ⁵ Türk merinoslarında elyaf kutrunu 22.29 ± 0.413 mikron, Bulçum H. ⁷ 22.6 mikron ve Şahinkaya R. ¹¹ 22.70 ± 0.354 mikron olarak bildirmektedirler. Bu araştırmada Türk merinos koyun yapağlarında elyaf kutru her iki sene vasatısı olarak 23.49 ± 0.311 mikron bulunmuştur. Yukarıdaki araştırmacıların bulguları ile bu araştırmada bulunan cüz'i farkın elyaf kutru tayininde tatbik edilen analiz metotları ayrılığın dan ileri geldiği kanısındayız.

Türk merinos koyun yapağlarında lüle uzunluğuna ait bir çalışmaya rasthıyamadığımız için mukayese etmek imkânını bulamadık.

3. Türk merinos koyunlarında beden ölçüleri ve canlı ağırlık

Bu koyunların önemli bazı beden ölçülerini tetkik edebilmek amacı ile 1965 aralık ayında Karacabey Harasında yukarıda bahsedilen şartlara uyularak, ihtimali örnekleme göre seçilmiş örnekler esas alınmıştır. Ölçülerin alındığı anda koyunlar üzerinde takriben 8 aylık yapağı mevcuttu Bu durum için ayrıca düzeltme emsali he-

saplanmamış bulunan rakamlar olduğu gibi işlenmiştir. Türk merinos koyunlarında bioistatistik metodlarla bulunan beden ölçüleri, canlı ağırlık ve doğum ağırlıkları 3 No. lu tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 3. Karacabey Harası Türk Merinos Koyunlarında Bazı Beden Ölçüleri ile Canlı Ağırlık ve Doğum Ağırlıkları.

Ölçüler	1 Yaşında		2 Yaşında		3 ve daha Yaşlı	
	n	$\bar{x} \pm S\bar{X}$	n	$\bar{x} \pm S\bar{X}$	n	$\bar{x} \pm S\bar{X}$
Beden uzunluğu	13	67.7 $\pm$ 1.1	12	74.2 $\pm$ 0.8	29	73.3 $\pm$ 0.4
Cidago yüksekliđi	13	67.9 $\pm$ 0.9	12	68.9 $\pm$ 0.6	29	69.2 $\pm$ 0.4
Göğüs çevresi	13	102.7 $\pm$ 0.4	12	110.3 $\pm$ 0.6	29	106.2 $\pm$ 0.8
Ön incik çevresi	13	5.8 $\pm$ 0.1	12	6.0 $\pm$ 0.2	29	5.8 $\pm$ 0.1
Canlı ağırlık	13	52.4 $\pm$ 0.7	12	51.0 $\pm$ 1.9	19	46.7 $\pm$ 0.2
Doğum ağırlığı	13	4.29 $\pm$ 0.1	12	4.1 $\pm$ 0.2	19	4.1 $\pm$ 0.1

Not: Ağırlıklar kg. Diđer ölçüler cm. birimindedir.

3. No. lu tabloda görüldüğü gibi 1 ve 2 yaşında dişilerle 3 ve daha yukarı yaşlı anaç koyunlarda, beden ölçüleri ile canlı ağırlık ve doğum ağırlıkları ayrı ayrı bioistatistik metodlarla işlenmiş olup aralarındaki farklar gelişim durumlarını göstermektedir. Ancak anaç koyun olarak kabul ettiğimiz 3 ve daha yukarı yaşlı koyunların beden uzunluğu ve cidago yüksekliği 2 yaşlıların hemen hemen aynı olmasına rağmen göğüs çevresinde 2 Cmlik bir azalma görülmektedir. Keza canlı ağırlıkta 5 Kđ, lık bir eksilme tesbit edilmiştir. Bu husus bakım ve beslenme ile ilgili olduğu kanaatını kuvvetlendirmektedir. Zira adı geçen harada bu koyunlar diğer mevkilere nazaran mer'asının zayıf olduğu bildirilen Çatalçeşme ve Gerdeme mevkilerinde bulunmaktadır. Anaç koyunlardaki bu gerileme ilk nazarda dahi göze çarpmaktadır.

Türk merinos koyunlarında beden ölçüleri hakkında (yetişkinlerde) Şahinkaya R. ¹¹ nin verdiği ölçüler: Beden uzunluğu: 71.79 $\pm$ 0.52 Cm. Cidago yüksekliği: 68.37 $\pm$ 0.52 Cm. Göğüs çevresi: 95.16 $\pm$ 1.55 Cm. dir. Bu araştırmada anaç koyunlarda beden uzunluğu: 73.3 $\pm$ 0.4 Cm. Cidago yüksekliği: 69.2 $\pm$ 0.4 Cm. Göğüs çevresi: 106.2 $\pm$ 0.8 Cm. olarak bulunmuştur. Aradaki cüz'i farklılık yukarıda da işaret edildiği gibi ölçülerin yapağılı olarak alındığından ileri gelmiştir. Yani bu hususta bulunan neticeler adı geçen araştırmacının bulgularına tamamen uygun çıkmıştır. Aynı araştırmacı canlı ağırlık ortalamasını 50.40 $\pm$ 0.32 olarak bildirmiştir. Burada 46.7 $\pm$ 0.2 Kđ. olarak bulduk.

Batu S. ve arkadaşları ⁶ Bandırma merinos Çiftliğinde yetiştirilen Türk merinos koyunlarında canlı ağırlık ortalamasının 47.18 Kg. olduğunu bildirmişlerdir. Bu netice bu araştırmada tesbit edilen miktara çok yakındır.

4. Döl verimi

Türk merinos koyunlarında 1960-1966 yılları arası 6 yıllık döl verimi nisbetleri ve bu 6 yıla ait vasatiler 4. No. lu tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 4. Karacabey Harası Türk Merinos koyunlarında döl verimi ve cinsiyet oranı

	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	vasatı
Koç altı koyun	1931	2288	1750	1943	1686	1689	-
Gebe kalan koyun %	9.12	92.4	93.1	91.8	93.4	94.5	92.7
Kısır kalan koyun %	8.8	7.6	6.9	8.2	6.6	5.5	7.3
Doğuran koyun %	83.3	84.1	83.6	84.1	90.0	91.4	86.1
Tek doğum %	89.8	94.5	92.0	92.5	89.4	91.8	91.7
İkiz doğum %	10.2	5.5	8.0	7.5	10.6	8.2	8.3
Kuzu telefatu %	1.4	2.2	2.7	6.9	1.9	1.2	2.7
Cinsiyet oranı							
Erkek kuzu %	48.9	49.9	50.0	47.7	47.7	46.0	48.0
Dişi kuzu %	51.1	50.1	50.0	52.3	52.3	54.0	52.0

Tablonun tetkikinde, bu koyunlarda gebe kalma oranı senelerce göre % 91.2 - 94.5 arasında değişmekte olup vasatı % 92.7 olarak tesbit edilmiştir. Keza doğuran koyun nisbeti senelere göre % 83.3 - 91.4 arasında olup vasatı % 86.1 olarak kısırılık nisbeti vasatısı % 7.3 olarak bulunmuştur. İkiz doğum nisbetinin her ne kadar iyi bir bakım ve besleme ile % 20-30 a çıkabileceği Batu S. (3) tarafından bildirilmekte ise de, bu araştırmada ikiz doğum nisbeti yıllara göre değişiklik göstermekle beraber vasatı olarak % 8.3 bulunmuştur. Gene 6 yıllık ortalama doğan kuzuların % 48 nin erkek % 52 sinin dişi olduğu yani Türk Merinos koyunları kuzulamaalarında yaklaşık olarak 100 erkek kuzuya mukabil 108 dişi kuzu elde edildiği tesbit edilmiştir. Aynı materyalde kuzu telâfatı nisbeti ortalama % 2.7 olarak hesaplanmıştır.

Batu S. ve arkadaşları ⁶ Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliğindeki koyunlar üzerinde yapmış oldukları araştırmada ikizlilik nisbetini 1960 ta % 8.0, 1961 de % 12.1, 1962 de % 19.1 1963 te % 12.6 olarak, 1954 - 1962 yılları arasında gebelik nisbetini % 84.4 olarak bildirmişlerdir. Bu araştırmada, Karacabey Harası

Türk merinos koyunlarında vasati ikizlilik nisbeti biraz düşük (% 8.3) olarak, gebelik nisbeti vasatısı ise biraz yüksek (% 92.7) olarak bulunmuştur.

4. No. lu tabloda görülen döl verimine ait nisbetler, senelere göre iklim değışikliklerine rağmen yapağı verimindeki homojenite; Türk merinos koyunlarının sağlam konstitüsyonlu, mahrumiyetlere dayanıklı, yemden azami istifade sağlıyan bir koyun tipi olduğunu göstermektedir. Bununla beraber, 3 ve daha yukarı yaşlı koyunlarda bilhassa canlı ağırlık ölçülerinde görülen azalma, bunların bakım ve beslenmelerine biraz daha dikkat gösterilmesi lüzumunu ortaya çıkarmakta ise de, daha başka faktörlerinde bu hususta rol oynayacağı düşünülebilir. Bu araştırmada, canlı ağırlığın fenotip durumu ele alınmış cinsiyet, yaş, doğum ve yetiştirme şekillerinin canlı ağırlık üzerine etki payları hesaplanmamıştır. Ayrıca çalışan materyal üzerinde yaş gurublarındaki fertlerin kaçınıcı jenerasyon mahsulü oldukları tesbit edilmemiştir. Bu itibarla görülen farklılıkların yaş gurublarındaki varyantların çeşitli jenerasyonda olmalarından da ileri gelebileceğı zannedilmektedir. Hara koyunculugu ve Türk merinosu yetiştiriciliğı yönünden, bu hususta geniş çapta bir araştırma yapılarak gerçeklerin ortaya çıkarılmasının memleket koyunculugu bakımından çok ehemmiyetli olduğu kanısındayız.

Ö z e t

Bu çalışmada, Karacabey Harası Türk merinos sürüsünde yapağı verimi, bazı yapağı özellikleri, canlı ağırlık, beden ölçüleri ve döl verimine ait hususların tesbit edilmesi amacı güdülmüştür.

Yaş durumları nazarı itibare alınmadan vasati kirli gömlek ağırlığı 3.35 ± 0.08 Kg. Elyaf kutru: 23.49 ± 0.311 mikron, yıllık lüle uzunluğu: 7.4 ± 0.135 Cm., Canlı ağırlık (yaşlara göre) $46.7 \pm 0.2 - 52.4 \pm 0.7$ Kg. arasında, doğum ağırlığı: $4.1 \pm 0.1 - 4.29 \pm 0.1$ Kg. olarak tesbit edilmiştir. Beden ölçüleri ve döl verimi durumları 3 ve 4 No. lu tablolarda gösterilmiştir.

S u m m a r y

Studies on Wool Production, Fertility and Some Body Measurements of Turkish Merino Sheep Raised in Karacabey State Farm

This study was made to obtain information on some characteristics of Merinos at Karacabey state farm.

Average values at different ages were: 3.35 $\pm$ 0.08 Kğ. for greas fleece weight, 23.49 $\pm$ 0.311 micron for fiber diameter, 7.4 $\pm$ 0.135 Cm. for staple length, 46.7 $\pm$ 0.2 - 52.4 $\pm$ 0.7 Kğ. for body weight, and 4.1 $\pm$ 0.1 - 4.29 $\pm$ 0.1 Kğ. for birth weight. Body measurements and fertility traits are tabulated (Table: 3 and 4.)

L i t e r a t ü r

- 1 - **Akıncı, İ., Batu, S.** (1940): *Türkiyede Merinosculuk*. Ulus Basımevi Ankara.
- 2 - **Baker, E. T.** (1952): *Management and Feeding of Sheep*. O. J. Publishing com. inc. New York.
- 3 - **Batu, S.** (1962): *Koyuncululuğun Esasları*. Vet. Fak. Yayınları No. 136, Üniversite Matbaası, Ankara.
- 4 - **Batu, S., Arıtürk, E. ve Kutsal, A.** (1962): *Evcil Hayvanlarda İstatistik Varyasyon*. Vet. Fak. Yayınları No. 138, Güven Matbaası, Ankara.
- 5 - **Batu, S., Özcan, K.** (1962): *Akkaraman, Dağlıç, Kıvrıcık ve Türkiyede Yetiştirilen Merinos Melezlerinde Yapağı Follikül Sayıları ve Elyaf Çapları Üzerinde Araştırmalar*. Lalahan Zoo. A. Enst. Yayınları No. 10 Ankara.
- 6 - **Batu, S., Arıtürk, E., Özcan, H. ve Ertuğrul, N.** (1964): *Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliği Koyunlarında Görülen Verim Azalmaları Üzerinde Araştırma*. Vet. Fak. Yayınları No. 3-4, Üniversite Mabaası, Ankara.
- 7 - **Bulçum, H.** (1947): *Karacabey Harası Safkan ve Türk Merinoslarında Yapağı İnceliği ve Mukavemetine Ait Araştırma*. Türk Vet. Hek. D. S: 13, Ankara.
- 8 - **Düzgüneş, O.** (1952): *İstatistik Metotlar*. Ziraat Fak. Yay., Üniversite Matbası Ankara.
- 9 - **Kammlade, W. G.** (1955): *Sheep Science*. Lippincott comp. New York.
- 10 - **Kutsal, A., Bilgin, S.** (1956): *Yarımkarı Merinoslarda Yapağı Verimi, Canlı Ağırlık ve Kuzuların İnkişafı Üzerinde Araştırmalar*. Vet. Fak. Yayınları No. 3-4., Üniversite Basımevi, Ankara.
- 11 - **Şahinkaya, R.** (1957): *Türkiye'nin Bursa, Balıkesir, Çanakkale Saf ve Muhtelif Kan Dereceli Merinos x Kıvrıcık Melezlerinde Vücut Ölçüleri ve Yapağı Özellikleri*. Ziraat Fak. Yayın No. 112-67. Üniversite Matbaası, Ankara.

- 12 - **Terril, C. E., Stoehr, J.** (1942): *The Importance of Body Weight in Selection of Range Ewes*. U.S. Deper. of agr. Idaho.
- 13 - **Terril, C. E., Hazel, L. N.** (1945): *Heritability of Weaning Weight and Sable Lenght in Range Rambouillet Lambs*. U.S. Deper. of agr. Idaho.
- 14 - **Üstünel, D., Kutsal, A.** (1955): *Karacabey Harası Koyunculüğünün Yapağı Verimi Bakımından Biometrik İncelemesi*. Vet. Fak. D. Sayı: 100-101, Ankara.

Yazı "Dergi Yazı Kuruluna" 27.6.1966 günü gemiştir.